

Mistifikacija informacijske tehnologije in teleinformatike

Jaz sem iz druge zgodbe kot prof. Mlinar, sem tehnik, čeprav me družbeni učinki informatike ali telematike zelo zanimajo. Uvodne besede kažejo, kako naj bi se tudi naša razprava gibala, neko besedo ali pojem pa bi malo drugače komentiral, to je pojem destrukturiranja. Mislim, da je ta učinek lahko navidezen. Prav gotovo je, da se pojavlja tudi že pojem »globalna vas«, vendar prihaja le do potencialne globalnosti. Imamo tehnične in tehnološke možnosti za doseg globalnosti, kar pomeni, da lahko pošljemo elektronsko pošto v tem trenutku 100 milijonom ljudem. Dobim njihove naslove, sedem za svoj računalnik in jim odpošljem elektronsko pošto. Vendar tega ne delam in hvala bogu, tega tudi drugi ne delajo, kajti jasno je, da nastopa tu količina informacij, ki bi bila ogromna. Ponekod se že pojavlja t. i. junk mail, to je tisto, kar vam poštar prinese – cel kup same reklame, to se pojavlja tudi pri elektronski pošti. Ker je ta količina ogromna, nujno pride do ponovnega restrukturiranja, ki je namensko, to pomeni določen projekt, nacionalen ali mednarodni se strukturira v mrežo, kjer teče večina informacij med člani te mreže, zelo majhne podmnožice vseh tistih 100 milijonov, za katere obstaja tehnična možnost, da se elektronsko dosežejo. Rekonstruiranje je delno prostovoljno, delno pa prisilno z omejitvami dosegov do informacij. Imamo vse tehnične možnosti, da eliminiramo ali zapremo podprostor. Vse informacije v tej skupini ostanejo tudi zaradi zaupnosti ali industrijske lastnine. Obstajajo filtri, ki informacije od zunaj filtrirajo, predno jih dajo v to zaprto mrežo.

Taka zadeva je elektronska konferenca, ki je naslednji korak od elektronske pošte, kjer se odpre elektronska konferenca. Na naših računalnikih imamo standardno programsko opremo, ki se ji reče »Notes«. Te elektronske konference so odprte in tu imate tipično strukturiranje, ker določena skupina ljudi, najsibo zato, ker se želi izraziti, najsibo zato ker nima kaj početi, začne komunicirati z oglasno desko. To je v resnici elektronska oglasna deska. Vsi, ki dajo informacijo na to oglasno desko, vsak, ki pride vanjo, dobi vso informacijo nazaj. To ni pošta, kjer je komunikacija točka-točka. Konferenca je lahko odprta, imamo pa tudi kopico zaprtih konferenc, kjer je treba organizatorje konference zaprositi, da se ji lahko pridruži in oni posameznika puste k določeni konferenci. Tu imamo izredno trdo metodo restrukturiranja. Na vseh računalnikih, ki so v mreži, imamo mogoče 10.000 uporabniških imen, trenutno je 80 do 90 računalnikov v slovenski mreži, po Jugoslaviji pa je še nekaj dodatnih, od teh 10.000 se izbere dogovorno neka zaprta struktura, grupa, ki komunicira. Gre torej le za potencialno globalnost. To je kontrolirano strukturiranje, medtem ko je zelo znan eksperiment za časa prejšnjega francoskega predsednika Giscard Valery d'Estainga, ki je podprl eksperiment, iz katerega je nastala mreža terminalov in verjetno veste, da že nekaj več kot 5 milijonov Francozov doma nima telefonskega imenika, ampak terminal. Velizy, eno od pariških predmestij, je dobilo prvih 5000 teh naprav. Čudno je bilo, da so se ti ljudje začeli, kljub temu da je šlo za neke vrste slučajnostno gibanje, združevali v interesne skupine, recimo v družbo ljubiteljev kanarčkov itd. Ob vsem Brownovem gibanju posameznih interesov vseh različnih ljudi so se same izoblikovale

skupine, ki so živele in bile tako uspešne, da je bil to eden glavnih razlogov, da je šla francoska pošta v nadaljnji razvoj in je sedaj že več milijonov teh terminalov. Na videz gre za destrukuiranje, v resnici pa imate notranjo potrebo ali prisilo, zato da se omeji količina informacij, ki pridejo k vsakemu od udeležencev v teh komunikacijah, ali pa, kot je primer francoskega Teletela, kjer se je pokazalo, da se to strukturira kar samo po sebi.

Toliko o pojmu destrukuiranja. Tega učinka ne čutim v svoji praksi, elektronsko pošto, elektronske konference uporabljam zadnjih 8, 9 let in nisem imel tega občutka. Vedno sem načrtno vstopil v novo strukturo.

Ko govorim o kontroli in o restrukturiranju, to nista restrukturiranje in kontrola, ki je od zunaj vsiljena zaradi nekega pritiska. To je v tem globalnem naslovnem prostoru, kjer je 100 milijonov ljudi danes dosegljivih z elektronsko pošto nemogoče. Zato skupine, ki kooperirajo, nujno morajo ustvariti sklenjene enote, ampak to je notranja potreba, ne od zunaj vsiljena zloraba zapiranja. Nasprotno. Značilen primer je bil pred kratkim objavljen, zakaj so podatki in slike s Kitajske prihajale, potem ko so tako rekoč prerezali vse vezi? Zato ker kitajski policaji niso vedeli, da imajo nekatere univerze računalniške mrežne povezave z Ameriko in so tja pošiljale ne samo sporočila, ampak so digitalizirali slike, ki so sicer po 90 minut prenašali sliko, ampak prišla je le, takrat, ko so že vse faksimile v Pekingu osamili. Še enkrat poudarim: te nevarnosti ne čutim. Nasprotno, bati se je tega, da bo »junk mail« oziroma posiljevanje z informacijo, v resnici ljudi odvrnilo od uporabe teh informacijskih tehnologij. Zato sta prisotni tu samoobramba, restrukturiranje.

Pri takem pogovoru, ko so prisotni ljudje različnih profesionalnih zgodov in področij, mnogokrat prihaja do tega, da se šele po dolgem času izkaže, da se iste besede uporabljajo v drugem smislu. Omenjen je bil problem mistifikacije informacijske tehnologije in teleinformatike. Mislim, da se mistifikacija zelo pogosto pojavlja pri ljudeh, ki ne poznajo te tehnike, ne pa pri tehnikih. Pred leti sem doživel situacijo, ko mi je samo vljudnost preprečila, da nisem bil zelo grob z nekim psihologom, s katerim sva se srečala na Radiu. Podtaknili so mi javno razpravo z njim in sem imel grozne težave, ker mi je naštel nekaj deset imen, ki so trdila, kako grozno je računalništvo in kakšno škodo bo povzročilo družbi, robotika je pa sploh največja katastrofa itn. Nisem mogel komunicirati, ker sva si bila preveč različna. Daleč sem od tega, da bi mistificiral teleinformatiko, uporabljam jo kot orodje, ki ga obvladam. Pošljam elektronsko pošto nekemu. Včeraj sem v četrto ure opravil delo, za katero bi drugače potreboval štiri sestanke. Potegnil sem neko informacijo iz Maribora, jo razdelil trem našim ljudem in zahteval odgovor v 5. minutah. Dobil sem tri odgovore v petih minutah, čeprav smo prej celo uro brezuspešno govorili o tem na sestanku. Odgovore sem sestavil, poslal v Maribor in smo bili gotovi. To je orodje, to ni mistifikacija. Mistifikacija nastopi takrat, kadar nimamo dovolj znanja in to bo naš problem, zakaj ne delamo na domu. V Ameriki se pogovarjajo o odstotkih ljudi, ki delajo doma. Mi lahko delamo doma obratnike za srajce na eni strani, na drugi strani pa lahko delajo samo ustvarjalci, kot sta recimo Jakobina, ki načrtujeta barke. Mi imamo 20 do 30 PC-jev pri sodelavcih doma, toda damo jih tistemu, za katerega vemo, da jih bo uporabljal. Gre za najvišjo raven ustvarjalnega dela na področju programske opreme. Ne moremo pričakovati, da bodo polkvalificirani ali tisti, ki imajo na delu pridobljeno izobrazbo, doma delali nekaj, za kar bodo potrebovali visoko informacijsko tehnologijo. To je utvara. Moja glavna intervencija pa je bila na mistificiranju. Mi jo uporabljamo.

Bojim se, da je pri nas slabše. Če gledamo po svetu, skoraj lahko trdimo, da informacijska tehnologija ljudi ni spravljala ob kruh. Povsod, kjer so nameravali zmanjšati število uslužbencev, se je izkazalo, ne le, da so vsi ostali v firmi v Jugoslaviji in po svetu, ampak da so še nove najeli. Vsaj tiste, ki skrbijo za informacijske sisteme, od računalničarjev, operaterjev itn. Spremenilo se je le to, da so poslovali bolje in hitreje in so bili zato bolj konkurenčno sposobni. Poleg tega se pojavi še sekundarni sektor od servisa do programiranja, servisa in vsega, kar je s tem povezano. To so znana dejstva. Pri nas se ne bo sesulo zaradi informacijske tehnologije, ampak zato, ker smo tovarne, ki bi jih morali pred 20 leti zapreti, umetno vzdrževali. To je pa drug problem. Zato ne smemo kriviti informacijske tehnologije. Negospodarstvo se bo sesulo, ker tisto, kar bi moralo biti gospodarstvo, ni gospodarstvo. Veste, mi, ki smo negospodarstvo, smo na trgu, gospodarstvo je pa na proračunu. To je narobe svet.

Še en majhen element bi skušal pokazati, to je informacijska tehnologija v avtomatizirani pisarni, ki bistveno spreminja odnose v organizaciji. Pride do detaylorizacije – relacije menedžer-tajnica. To razmerje se spremeni. Prej se je vedno vedelo, kaj je to: menedžer napiše, tajnica tipka prvič, drugič, tretjič, petič. Pri tem so precejšnje razlike v različnih državah. Angleški načrtovalci takih pisarniških sistemov se pritožujejo, da je v Angliji menedžerju pod častjo tipkati, medtem ko za njegovega ameriškega kolega tega problema ni, ker se vsi uče tipkati v gimnaziji. Jaz angleške tekste vse sam pišem, ker bistveno lažje delam na računalniku. Slovenske tekste večji del napišem sam ali doma zvečer in jih dam tajnici v končno obdelavo, grafično formo, iztiskanje itn. Zadnje čase čedalje več stvari delam z elektronsko pošto, ne samo doma, tudi s tujino in tajnica ima občutek, da nima dela. Vendar ne bo ostala brez dela, ker je nujno potrebna za to, da prinaša informacije iz neformalne mreže, človeški informacijski sistem, ker je razbremenjena manualnih del: dvajsetkrat tipkati isti dokument.

Spremembe pa se bodo pojavile tudi pri srednjem menedžerskem in referentskem sloju, ki je do zdaj pripravljajl informacije za vodstvo po svojem okusu in interesih. Sedaj ima vodstvo dostop do izvirnih podatkov in jih lahko dobi neprežvečene. Z modelnimi sistemi se dajo podatki pogledati, zbrati in sintetizirati smiselne informacije v nekaj minutah. Skratka, relacije v firmah se spreminjajo. Vredno bi bilo, če bi se nekdo strokovno te zadeve lotil.

PETER KLINAR

Spreminjanje značaja in razsežnosti razredne družbe

Procesi strukturiranja, destrukturiranja in restrukturiranja v informacijski družbi me zanimajo z vidika spreminjanja razredne in slojevske strukture družbe. Zastavlja se vprašanje o preraščanju klasične hierarhične razredne strukture, značilne za zgodnejše obdobje industrijskih, modernih družb, in novejša razredna strukture, uveljavljene v razvitejših industrijskih družbah v razvejeno in progresiv-